

การเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาแต้จิ๋ว

Topic shift in Teochew dialect

สิริวรรณ แซ่โจ้ว¹

Siriwan Saengow

วันที่ส่งบทความ: 16 พฤษภาคม 2566, วันที่แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2566, วันที่ตอบรับบทความ:

30 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ประเภทของวิธีการเปลี่ยนหัวเรื่องสนทนาในภาษาแต้จิ๋วมีอะไรบ้าง 2) กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องสนทนาในภาษาแต้จิ๋วนั้นเป็นอย่างไร โดยใช้กลุ่มข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากละครสั้นภาษาแต้จิ๋วในช่อง *Chaoshan Wenhua* ผ่านสื่อแบ่งปันวิดีโอ Youtube โดยคัดเลือกข้อมูลแบบเจาะจงเฉพาะละครสั้นที่เป็นเรื่องราวในยุคปัจจุบันเท่านั้น จำนวนทั้งสิ้น 10 เรื่อง พบว่าประเภทของวิธีการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาแต้จิ๋วมีด้วยกัน 2 ประเภท คือ 1) การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดเดิม 2) การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดใหม่ ส่วนกลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาแต้จิ๋วสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) กลไกระดับคำ 2) กลไกระดับประโยค 3) กลไกแบบไม่ปรากฏรูปภาษา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาแต้จิ๋วมีกลไกที่ครอบคลุมทั้งในระดับคำ ระดับประโยค และการไม่ใช้รูปภาษา

คำสำคัญ : ประเภทของวิธีการเปลี่ยนหัวเรื่อง, กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่อง, ภาษาแต้จิ๋ว

Abstract

This research article is 1) What are the types of topic-shifting methods in Teochew? 2) What is the topic-shifting mechanism in Teochew? By using the data collected from the study of Teochew short series on the Chaoshan Wenhua channel through the YouTube video sharing media, there were 10 subjects in total. It was found that there were 2 types of topic shift in Teochew dialect: 1)

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ แซ่โจ้ว สาขาวิชาภาษาจีน สังกัดภาควิชาภาษาปัจจุบันตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีเมล saengow_s@su.ac.th
Assistant Professor Dr. Siriwan Saengow in Eastern Asian Languages Program (Chinese), Faculty of Arts, Silpakorn University. Email: saengow_s@su.ac.th

topic shift in the previous shift; 2) topic shift in the new shift. The topic-shifting mechanism in Teochew can be divided into 3 types: 1) word-level mechanism 2) sentence-level mechanism 3) non-verbal mechanism. The study suggests that topic shift in Teochew has a comprehensive mechanism at the word, sentence and non-verbal levels.

Keywords: Types of topic shift, The topic shift mechanism, Teochew dialect

บทนำ

การเปลี่ยนหัวเรื่อง (topic shift) เป็นประเด็นที่นักภาษาศาสตร์ให้ความสนใจอยู่ไม่น้อย เพราะในการสนทนาระหว่างบุคคลนั้นไม่สามารถที่จะพูดคุยกันในเรื่องเรื่องเดียวได้ตลอด จะต้องมีการเปลี่ยนหัวเรื่องที่คุยอยู่ตลอดเวลา ไม่เฉพาะประเด็นที่ถก การเปลี่ยนคู่สนทนาที่ต้องอาศัยการเปลี่ยนหัวเรื่องที่เหมาะสม จึงจะทำให้การสนทนาเกิดความต่อเนื่อง กระบวนการเปลี่ยนหัวเรื่องที่กล่าวถึงนี้ ก็คือการทำให้องค์ประกอบเก่า (เนื้อหาที่สนทนาจบไปลงแล้ว) และองค์ประกอบใหม่ (เนื้อหาที่กำลังจะเริ่มสนทนาต่อไป) เชื่อมต่อกัน ลักษณะการเปลี่ยนหัวเรื่องสามารถบ่งบอกลักษณะทางสังคมและจิตใจของคนแต่ละกลุ่ม (เจ้าของภาษาในแต่ละภาษา) ได้ การเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาเขียนและและการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาพูดของภาษาราชการภาษาหนึ่ง เรายังสามารถพบความแตกต่างได้ ในภาษาถิ่นที่ค่อนข้างมีปัจเจกภาพ (individuality) ในแบบของตัวเอง ก็น่าจะมีประเด็นที่ควรนำมาศึกษาและแยกแยะเช่นกัน

ในฐานะที่ภาษาแต้จิ๋วเป็นภาษาถิ่นที่สำคัญภาษาหนึ่งของจีน งานวิจัยในภาษาแต้จิ๋วที่ผ่านมา มีการศึกษาระบบเสียง คำ (เช่น การศึกษาคำยืมภาษาแต้จิ๋วในภาษาไทย) ประโยค รวมถึงการสลับภาษาระหว่างภาษาจีนแต้จิ๋วกับภาษาไทยของคนไทยเชื้อสายจีนก็มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง แต่ในด้านการศึกษาวิเคราะห์สัมพันธสาร โดยเฉพาะประเด็นการเปลี่ยนหัวเรื่องนั้น เป็นเรื่องที่นักภาษาศาสตร์ภาษาถิ่นจีนยังไม่ทำการศึกษากันมากนัก เพราะโดยส่วนใหญ่งานวิจัยสัมพันธสาร (ภาษาจีนเรียกว่า “语篇” yǔpiān) มักพบในภาษาจีนกลางเท่านั้น ยิ่งประเด็นย่อยลงไป เช่นการวิเคราะห์การเปลี่ยนหัวเรื่องก็ยิ่งเป็นประเด็นที่นักวิจัยภาษาศาสตร์ภาษาถิ่นยังให้ความสนใจกันน้อย ดังนั้นการวิจัยระดับข้อความที่จะดำเนินการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ภาษาถิ่นจีนให้ครบองค์ประกอบสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่องสนทนาในภาษาแต้จิ๋ว

2. เพื่อศึกษากลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องสนทนาในภาษาแต้จิ๋ว

กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนหัวเรื่องและกลไกที่ใช้ในการเปลี่ยนหัวเรื่องจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายชิ้น จนนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนหัวเรื่อง คือ การทำให้หัวเรื่องใหม่มีขอบเขตที่ชัดเจนขึ้นมา (Li and Thompson, 1976 as cited in Wang and Wu, 2002) เป็นการทำให้ผู้ฟังทราบว่ากำลังมีการเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่ โดยการใช้ “กลไกในระดับคำ” เช่น ใช้คำเรียกขาน ชื่อหรือบุรุษสรรพนาม และ “กลไกในระดับประโยค” เช่น ใช้คำสันธาน เพื่อแสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน เป็นต้น

2. การทำให้เกิดความต่อเนื่องในการสื่อสาร นอกจากจะใช้กลไกในระดับคำและประโยคแล้ว ยังมีกลไกแบบไม่ปรากฏรูปภาษาอีกด้วย (Givón, 1983)

3. ภาษาเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง อาจไม่ปรากฏออกมาในรูปแบบตายตัวหรือกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดจนเกินไป (Longacre, 1956 อ้างถึงใน วรวรรธน์ ศรียากย์, 2556) ดังนั้น การเปลี่ยนหัวเรื่องจึงอาจจะไม่เกิดขึ้นเลยหรือเกิดขึ้นน้อยมาก หรืออาจอยู่ในผลัดเดิมไปจนจบการสื่อสารก็เป็นได้ พบเห็นบ่อยในรูปแบบการสนทนาช่วงสั้น ๆ เช่น การหาหมอ การสัมภาษณ์งาน เป็นต้น

4. การวิเคราะห์เพื่อแยกประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่อง สิ่งที่ควรคำนึงถึงมีอยู่ 3 ประเด็น คือ ผลลัพธ์ที่เริ่มหัวเรื่องใหม่ ความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเดิม และความหมายของหัวเรื่องใหม่ (Svennevig, 1999 อ้างถึงใน นิตยาภรณ์ ธนสิทธิโรชิต, 2545)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. คัดเลือกกลุ่มข้อมูลจากละครสั้นภาษาแต้จิ๋วในช่อง 潮汕文化 (วัฒนธรรมแต้จิ๋ว) (<https://www.youtube.com/@user-gr8iu9ey6n>) ผ่านเว็บไซต์ youtube.com จำนวนทั้งหมด 10 เรื่อง ชื่อเรื่องระบุไว้ในตารางที่ 1 และตารางที่ 2

3. สัทอักษรที่ใช้เป็นคำอ่านภาษาแต้จิ๋ว ใช้รูปแบบที่กำหนดและประกาศใช้โดยฝ่ายบริหารการศึกษามณฑลกว่างตุง (广东省教育厅) Teochew Romanization Systems (Pêng-im) (Zhang Xiao-shan, 2013)

4. ศึกษาแยกแยะประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่องสนทนาในภาษาแต้จิ๋ว

5. วิเคราะห์กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องสนทนาในภาษาแต้จิ๋ว โดยเครื่องหมายที่ใช้แสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องได้กำหนดไว้ดังนี้ 1) เครื่องหมายแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง (↯) 2) เครื่องหมายแสดงการเปลี่ยนจุดเน้น (↱)

6. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

เนื้อหาในส่วนนี้เป็นการศึกษาแยกแยะประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษา แต่จัดตามขอบเขตการวิจัยที่ได้เสนอไว้ข้างต้น สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการศึกษา ก่อนหน้านี้ ได้มีงานวิจัยในประเด็นคล้ายกัน คือ งานวิจัยเรื่อง “กลไกการเปลี่ยนประเด็นในการสนทนาภาษาไทย” ของนิตยาภรณ์ ธนสิทธิสุโรติ (2545) เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ก็เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนหัวเรื่องหรือเปลี่ยนประเด็นเช่นเดียวกัน แต่จะต่างกันตรงที่บทความนี้เป็นงานวิจัยภาษาถิ่นจีน เพื่อให้เป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยของนักวิจัยรุ่นก่อนที่ได้สร้างพื้นฐานไว้อย่างดีแล้ว การศึกษาข้อมูลในส่วนนี้จึงได้ใช้เกณฑ์ของ Svennevig (1999) ที่นิตยาภรณ์ ธนสิทธิสุโรติ (2545) ได้เคยนำไปเป็นแนวทางไว้เช่นกัน เกณฑ์นี้มีสิ่งที่จะต้องคำนึงอยู่ 3 ประการ คือ 1) ผลัดที่เริ่มหัวเรื่องใหม่ (เป็นฝ่ายไหนที่เริ่มหัวเรื่องใหม่) 2) ความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเดิม (หัวเรื่องที่เปลี่ยนมีออกไปจากเดิม หรือยังคงวนเวียนอยู่ในประเด็นเดิม) 3) ความหมายของหัวเรื่องใหม่ เมื่อวิเคราะห์จากเกณฑ์ข้างต้นอย่างละเอียด พบประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่องดังต่อไปนี้

1. ประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่อง

หากพิจารณาตามเกณฑ์ของ Svennevig (1999) การแบ่งประเภทการเปลี่ยนหัวเรื่องจะสามารถจำแนกได้จาก 2 มุมมอง คือ จำแนกตามลักษณะของผลัดและจำแนกตามความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเดิม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การเปลี่ยนหัวเรื่องที่จำแนกตามลักษณะของผลัด

เมื่อแยกแยะตามลักษณะของผลัด พบว่าการสนทนาภาษาแต่จิวที่พบในเรื่องสั้นทั้ง 10 เรื่อง มีการเปลี่ยนหัวเรื่องอยู่ 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดเดิมและการเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดใหม่ โดยอัตราความถี่ในแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 อัตราความถี่ในการปรากฏการเปลี่ยนหัวเรื่องที่จำแนกตามลักษณะของผลัด

รายชื่อละครสั้น	ความยาว (นาที)	ลักษณะของ ผลัด	จำนวนที่ปรากฏ	
			ครั้ง	ร้อยละ
1. 《表哥进城》	07:34	ผลัดเดิม	4	30.76
		ผลัดใหม่	9	69.23
2. 《猜年龄》	04:49	ผลัดเดิม	5	71.42
		ผลัดใหม่	2	28.57
3. 《出主意》	09:18	ผลัดเดิม	2	22.22
		ผลัดใหม่	7	77.77
4. 《厝边头尾 之小鬼当家》	22:29	ผลัดเดิม	6	28.57
		ผลัดใหม่	15	71.42

5. 《厝边头尾 之又到中秋》	22:28	ผลัดเดิม	8	29.62
		ผลัดใหม่	19	70.37
6. 《二个银三粒》	11:41	ผลัดเดิม	3	37.50
		ผลัดใหม่	5	62.50
7. 《好梦难圆》	07:47	ผลัดเดิม	5	38.46
		ผลัดใหม่	8	61.53
8. 《水鸡神算》	15:42	ผลัดเดิม	3	27.27
		ผลัดใหม่	8	72.72
9. 《水鸡站岗》	07:11	ผลัดเดิม	4	33.33
		ผลัดใหม่	7	36.36
10. 《小气鬼》	07:10	ผลัดเดิม	7	41.17
		ผลัดใหม่	10	58.82

จากข้อมูลในตารางข้างต้น จะเห็นว่าการเปลี่ยนหัวเรื่องโดยผลัดเดิมส่วนใหญ่จะมีจำนวนน้อยกว่าการเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดใหม่ เพราะข้อมูลที่เป็นธรรมชาติที่มนุษย์ใช้สื่อสารจริง ๆ จะมีการโต้ตอบกัน เพื่อประกอบบทสนทนาให้ลื่นไหลไปเรื่อย ๆ เราจึงพบว่า การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดใหม่เป็นประเภทที่จะพบเห็นได้มากกว่า อย่างไรก็ตาม ขอนำสังเกตที่พบคือ ตามตารางที่ 1 ในเรื่องลำดับที่ 2 《猜年龄》 ทายอายุ พบข้อมูลที่แตกต่างไปจากเรื่องอื่น กล่าวคือมีการเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดเดิมมากกว่าในผลัดใหม่ ประเด็นในลักษณะนี้ Longacre (1956, อ้างถึงใน วรวรรธน ศรียาภัย, 2556) ได้ระบุว่า ภาษาเป็นพฤติกรรม จึงไม่นับกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดจนเกินไป ทำให้ผู้วิจัยมองว่าข้อแตกต่างจุดนี้อาจไม่ได้มีนัยสำคัญใด ๆ เพราะในเรื่องสั้นเรื่องนี้ มีปมหลังที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนหัวเรื่องที่ผลัดเดิมมากกว่าในผลัดใหม่อยู่แล้ว ด้วยการที่ตัวละครหลักของเรื่อง คือ 水鸡兄 เฮียจุกโยย เป็นผู้เชิญครูสอนพิเศษ 余教授 ศาสตราจารย์หยูวี มานั่งพูดคุยที่บ้าน จึงต้องมีพฤติกรรมการสื่อสารที่ไม่เหมือนบทสนทนาในสถานการณ์ทั่วไปที่จะพูดคุยตอบโต้กันสบาย ๆ ในทางกลับกัน ต้องคอยชวนคุย แสดงการต้อนรับขับสู้ในฐานะเจ้าของบ้าน และแสดงถึงการยอมรับนับถือในความสามารถ เพื่อให้อาจารย์ท่านนี้ตอบรับคำเชิญให้มาเป็นครูสอนพิเศษให้ลูกชายตนเอง

1.1.1 การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดเดิม

การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดเดิม หมายถึง การเริ่มหัวเรื่องใหม่โดยผู้พูดคนเดิม กล่าวคือ ผู้พูดคนเดิมได้พูดจบประเด็นไปแล้วอย่างชัดเจน และอาจมีช่วงหยุดสักครู่หนึ่ง แล้วจึงค่อยพูดต่อเองในหัวเรื่องใหม่ ดังตัวอย่างที่ตัดมาบางส่วนจากเรื่อง 《厝边头尾之又到中秋》 (บ้านใกล้เรือนเคียง ตอน วันไหว้พระจันทร์)

(1) 陈总：做生意是作呢？我是在相辅阿林生。

.....Zo³ sêng¹ li2 si⁶ zo³ ni⁵? ua² si⁶ do⁶ sio¹ hu⁶ a¹ Lim⁵ sên¹

.....ทำมาค้าขายอะไร? ผมกำลังช่วยคุณลิ้มอยู่ต่างหาก

陈总的朋友: 相辅? 咧勿但好听话呐, 哦汝一百盒勝饼去挽批发价, 汝只点物尚减可赚伊几千银。

Sio¹ hu⁶? da¹ mai³ dan³ ho² tian¹ ué⁷ na⁷, o⁷ le² zêg⁸ bêh⁴ ab⁸ la⁵ bian² ke³ kièh⁴ poi¹ hua⁴ gù³, le² zi² diam² muèh⁸ siang⁶ giam² ho² tang³ i¹ gui² coin¹ ngeng⁵

ช่วยหรือ? พุดชนะนำฟังเลยนะ อะที่คุณไปหาขนมเป็ยะราคาส่งตั้ง 100 กล่องเนี่ย แค่เท่านั้นฉันว่าอย่างต่ำคุณก็ได้กำไรแล้ว เหนาะ ๆ หลายพัน หยวนแน่ ๆ

陈总: 汝看着合哩挽去赚。

Le² toin² dièh⁴ hah⁸ li¹ kièh⁴ ke³ tang³

คุณดูแล้วชอบก็ไปทำเองละกัน

陈总的朋友: 真实啊? 了我就.....

Zing¹ sig⁸ a⁷? liao² ua² ziu⁶

จริงสิ? ถ้างั้นฉันก็.....

陈总: 哈哈, 许咧欲赚哩大家来赚呐.....↑是但了月饼个钱着给汝来出啊。

Ha¹ ha¹, he² da¹ ain³ tang³ li¹ dai⁶ gù¹ lai⁵ tang³ na⁷..... ↑si⁶ dan³ liao² ghuèh⁸ bian² gai⁷ zin⁵ dièh⁴ hou⁵ le² lai⁵ cug⁴ a⁷

เฮฮา ถ้างจะทำก็ทำมันด้วยกันนี่แหละ.....(หยุดชะงักและดึงสีหน้าเรียบเฉย)..... ↑ว่าแต่เงินที่ต้องซื้อขนมไหว้พระจันทร์เนี่ย คุณออกไปก่อนนะ

.....

ตัวอย่างที่ (1) ถ้าแก่ฉิน (陈总) คุยถึงหัวเรื่องก่อนหน้าไปด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม จากนั้นดึงสีหน้ากลับมาเรียบเฉย หยุดชะงักครู่หนึ่งแล้วบอกว่า ค่าขนมไหว้พระจันทร์ในวันพรุ่งนี้ให้เพื่อนออกเงินไปก่อน ถึงแม้จะเป็นการเปลี่ยนหัวเรื่องแบบไม่แสดงรูปภาพ แต่การใช้การแสดงอารมณ์บนใบหน้าก็เป็น การปิดจบหัวเรื่องก่อนหน้าอย่างสมบูรณ์วิธีหนึ่ง เป็นการเริ่มหัวเรื่องในผลัดเดิม

1.1.2 การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดใหม่

การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดใหม่ หมายถึง การเริ่มหัวเรื่องใหม่โดยผู้พูดคนใหม่ กล่าวคือ ผู้พูดคนเดิมได้พูดจบประเด็นไปแล้ว และอาจมีช่วงเงียบอยู่ครู่หนึ่ง ผู้พูดคนใหม่ จึงเข้ามาเปิดหัวเรื่องใหม่ ดังตัวอย่างที่ตัดมาบางส่วนจากเรื่อง 《水鸡神算》(เฮียจู้ยกยอตอน หมอดูเทวดา)

(2) 阿姆: 水.....鸡.....卵.....神.....算。

Zui².....goi¹.....neng⁶.....sing⁵.....seng³

ไซ้...จุ๋ยโกย...หมอดูเทวดา

水鸡兄：喂喂喂，作呢水卵蛋神算？看定着呢，水鸡的神算。

Uèi² uèi² uèi², zò³ ni⁵ zui⁵ goi¹ neng⁶ sing⁵ seng³? toin² dian⁷ dioh⁸
ni⁷, zui².....gò¹.....dì¹.....sing⁵.....seng³

อะไรคือไซ้จุ๋ยโกยหมอดูเทวดา ดูให้มันดี ๆ นะ “การทำนายที่สุดยอดของ
เฮี้ยจุ๋ยโกย”

阿姆：个“的”字这生写啊？生来么像粒卵平样。

Gai⁷ “dì¹” rí⁷ zé² sèn¹ sia¹ a⁷? sèn¹ lai⁵ moh⁴ rian⁵ liab⁸ neng⁶ bèn⁵
ièn⁷

ตัว“的”เขียนแบบนี้เระอะ รูปร่างมันเหมือนไซ้เลยเนอะ

水鸡兄：哎呀，汝晓乜个，这个啊，是高科技，日本字。

Ai⁷ ya⁷, le² hiao² mih⁴ gai⁵, zé² gai⁵ a⁷, sí⁶ gao¹ kuè¹ gí⁶, rig⁸ bung² rí⁷

ไ้อหย่า ป่าจะรู้อะไร นี้เขาเรียกวิทยาการชั้นสูง เป็นตัวอักษรญี่ปุ่นนะ

阿姆：哦，日本字安这生啊？生来么跟伊日本依平样，伢倭倭倭。

O⁶, rig⁸ bung² rí⁷ ang¹ zé² sèn¹ a⁷? sèn¹ lai⁵ moh⁴ gah⁸ i¹ rig⁸ bung²
nang⁵ bèn⁵ ièn⁷, u⁷ lu⁷ u⁷ lu⁵

ตัวอักษรญี่ปุ่นเป็นอย่างนี้เระออ รูปร่างมันเลยเหมือนคนญี่ปุ่น ตัวเตี้ย ๆ กลม ๆ

水鸡兄：↑姆啊，咁无事就去踢桃，勿来凑热，乱肿我个生意。

↑M² a⁷, da¹ bho⁵ se⁷ ziu⁶ ke³ tэг⁴ to⁵, mai³ lai⁵ cou³ riag⁸, re⁵ zэг⁵
ua² gai⁵ sэг⁵ li²

↑ป้าครับ ถ้าว่างมากก็ไปเดินเที่ยวเถอะนะ อย่างมากวนร้านผม

.....

ตัวอย่างที่ (2) คุณป้า (阿姆) ที่เดินผ่านมาที่แผงหมอดูของเฮี้ยจุ๋ยโกย (水鸡兄) ได้เข้ามาอ่านป้ายและอ่านตัวอักษรตัวหนึ่งผิดไป อีกทั้งยังกล่าวหาว่ากิจการหมอดูของเฮี้ยจุ๋ยโกยไปหลายคำ ทำให้เฮี้ยจุ๋ยโกยรู้สึกไม่พอใจ ต่างคนต่างเจ็บไปพักหนึ่ง เฮี้ยจุ๋ยโกยจึงได้บอกให้คุณป้าไปเดินเล่นที่อื่น อย่างมาก่อวณกิจการหมอดูของตน เป็นการเปลี่ยนประเด็นในผลัดใหม่หลังจากที่ผลัดเดิมได้กล่าวประเด็นเก่าจบลง

1.2 ประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่องจำแนกตามความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเดิม

เมื่อแยกแยะตามความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเดิม พบว่าการสนทนาภาษาแต่จิวที่พบในเรื่องสั้น 10 เรื่องนี้ มีการเปลี่ยนหัวเรื่องอยู่ทั้งหมด 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนจุดที่เน้นในหัวเรื่องเดิม และการเปลี่ยนไปที่หัวเรื่องใหม่โดยสิ้นเชิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 การเปลี่ยนจุดที่เน้นในหัวเรื่องเดิม

การเปลี่ยนจุดเน้นมีความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเดิมมากที่สุด เพราะมีการกล่าวถึงจุดเน้นใหม่แต่ยังอยู่ในปริบทเดียวกับหัวเรื่องเดิม (นิตยากรณ์ ธนสิทธิสุโรชิตี, 2545) ในการ

สนทนาในภาษาแต้จิ๋วที่พบในละครสั้นเหล่านี้ พบการเปลี่ยนจุดที่เน้นในหัวเรื่องเดิมไม่มากนัก ดังตัวอย่างที่ตัดมาบางส่วนจากเรื่อง 《水鸡站岗》(เฮียจู้โยยดูต้นทาง)

(2) 小情人：汝个孖在房内，勿动脚动手呐，等下给伊看着。

Le² gai⁵ nou⁵ do⁶ bang⁵ lai⁶, mai³ dong⁶ ka¹ dong⁶ ciu² na⁷ dang² ê⁷ gib⁴ i¹ toi² dièh⁸

ลูกคุณอยู่ในบ้าน อย่าทำรุ่มร่ามนะ เดียวเขามาเห็นเข้า

水鸡兄：梅梅，我想汝想到歪食歪食兜啊。↑我老婆正去出差，我马上就叫汝来。

bhuê⁷ bhuê⁵, ua² siên⁶ le² siên⁶ gao³ bhoi⁶ ziah⁸ bhoi⁶ ug⁸, ↑ua² lao⁶ pua⁵ zian³ ke³ cug⁴ cê¹, ua² zia⁴ si⁵ ziu⁶ giê³ le² lai⁵

น้องบ๊วย พี่คิดถึงเธอจนกินไม่ได้นอนไม่หลับจะแย่แล้ว ↑เมียพี่เพิ่งจะออกไปทำงานต่างเมือง พี่ก็เรียกเธอมาทันทีเลยนี่ไง

小情人：但是汝个孖在内个，俺又能作呢？

Dan³ si⁶ le² gai⁵ nou⁵ do⁶ lai⁶ goh⁴, nang² iu⁷ lêng⁵ zo³ ni⁵?

แต่ลูกพี่อยู่ในบ้าน เราจะทำยังไงได้ล่ะ

.....

ตัวอย่างที่ (3) เฮียจู้โยย (水鸡兄) มีจุดเน้นย่อย 2 จุด คือ “การพรรณนาความรักต่อหญิงสาว” และ “ภรรยาไปทำงานต่างเมือง” จุดเน้นย่อย 2 จุดนี้อยู่ในบริบทเดียวกันภายในหัวเรื่องหลักเดียวกัน บริบทที่กล่าวถึงนี้คือ “การแอบนัดพบกันโดยมิให้ภรรยาทราบ”

1.2.2 การเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่

การเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่ หมายถึง การที่ผู้พูดเปลี่ยนไปพูดในหัวเรื่องใหม่ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับหัวเรื่องเดิมแต่อย่างใด หัวเรื่องใหม่จะเป็นเรื่องที่ไม่เคยถูกพูดถึงมาก่อน ไม่มีเค้าโครงที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องเดิม (นิตยาภรณ์ ธนสิทธิสุรโชติ, 2545) จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่ในบทสนทนาเหล่านี้มีอยู่เป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างที่ตัดมาบางส่วนจากเรื่อง 《小气鬼》(จอมขี้ตืด)

(4) 老婆：我嫁过汝这数年，你歪是捌买是乜新衫分我？

Ua² gê³ le² zê² zoi⁷ ni⁵, le² bhoi⁶ si⁶ bag⁴ bhoi² si⁶ mih⁴ sing¹ san¹ bung¹ ua²?

ฉันแต่งงานมาบ้านคุณตั้งหลายปีแล้ว คุณยังไม่เคยซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้ฉันสักตัวเลยไม่ใช่หรือ?

小气鬼：咁到这一版作呢？

Dan³ gao³ zê² zê⁸ bang² zo³ ni⁵?

จะว่าถึงขั้นนี้ทำไมเนีย

老婆：了唔是啊？了我嫁汝这数年，汝会捌买乜个分我？我撮衫穿来这旧，撮扭拢胶落了。

Liao² m⁶ si⁶ a⁷? liao² ua² gè³ le² zè² zoi⁷ ni⁵, le² oi⁶ bag⁸ bhoi² mi⁴
gai⁵ bung¹ ua²? ua² coh⁴ san¹ cêng⁷ lai⁵ zè² gu⁷, coh⁴ niu² long² ga¹
laoh⁸ liao³

แล้วไม่ใช่หรือไง ฉันแต่งเข้ามาตั้งหลายปีแล้ว คุณเคยซื้ออะไรให้ฉันบ้างหรือ
ยัง? เสื้อพวกนี้นั้นใส่จนเก่าขนาดนี้ กระดุมก็หลุดหมดแล้วเนี่ย

小气鬼： 好，我即时就来买。

Ho², ua² zia⁴ si⁵ ziu⁶ lai⁵ bhoi²

ได้ พี่จะไปซื้อให้ตอนนี้เลย

老婆： 真个？你真买给我？

Zing¹ gai⁷? le² zing¹ bhoi² gai⁷ ua²?

จริงหรือ? พี่จะซื้อให้ฉัน

小气鬼： 即时我来去。

Zia⁴ si⁵ ua² lai⁵ ke³

ไปทันทีเดี๋ยวนี้อย

老婆： 差唔多。

Ca¹ m⁶ do¹

ค่อยยังชั่วหน่อย

.....

小气鬼： 欸。

Ei²

อะ

老婆： 买来了啊？在底块？作呢撮纽？

Bhoi² lai⁵ liao³ a⁷? do⁶ di⁷ go⁷? zo³ ni⁵ coh⁴ niu²?

ซื้อมาแล้วหรือ ไหนล่ะ อ้าวทำไมเป็นกระดุม?

小气鬼： 哎呀，汝唔是咁撮纽胶落了去了？

Ai⁷ ya⁷, le² m⁶ si⁶ dan³ coh⁴ niu² ga¹ laoh⁵ liao² ke³ liao³?

อ้าว เธอบอกเองไม่ใช่หรือว่ากระดุมหลุดหมดแล้ว

老婆： 汝！咸涩鬼！

Le² giam⁵ siab⁴ gui²!

คุณ! คนขี้ตืด!

小气鬼： 汝啱欲买冷天气个衫裤，就等天气热，热就买才便。

Le² da¹ ain³ bhoi² ngang⁵ tin¹ ki³ gai⁷ san¹ kou³, ziu⁶ dang² tin¹ ki³
ruah⁸, ruah⁸ ziu⁶ bhoi² zian³ pin¹

ถ้าจะซื้อเสื้อหนาวก็รออากาศมันร้อนก่อน รออากาศร้อนค่อยไปซื้อราคามัน
ถึงจะถูก

老婆： 便？哼！.....哼！

Pin¹? hng¹! hng¹!

ถูกหรือ อืม!อืม!

小气鬼：↑着，加几日阿妈个生日，汝准备给伊安排几个节目？

↑Dioh⁴, gè¹ gui² rig⁸ a¹ ma⁵ gai⁷ sèn¹ rig⁸, le² zung² bi⁶ gib⁴ i¹
ang¹ pai⁵ mih⁴ gai⁵ zag⁴ mag⁸?

↑อ้อ อีกไม่กี่วันจะถึงวันเกิดแม่แล้ว เธอวางแผนจะเตรียมอะไรให้แม่

.....
ตัวอย่างที่ (4) ภรรยา (老婆) นั่งสนทนากับสามีจอมขี้ตืด (小气鬼) ของตัวเอง ในประเด็นความไม่ใส่ใจ ไม่เคยเอาอกเอาใจภรรยา แม้แต่เสื้อตัวใหม่สักหนึ่งตัวก็ไม่เคยออกเงินซื้อให้ จนในช่วงท้าย ๆ สามีก็ได้เปลี่ยนประเด็นจากเรื่องความประหยัดจนเกินเหตุของตัวเองเป็นเรื่องให้ของขวัญวันเกิดแม่ ซึ่งไม่เกี่ยวพันใด ๆ กับประเด็นเดิมเรื่องการเอาใจใส่ภรรยา

2. กลไกการเปลี่ยนหัวข้อเรื่อง

จากผลการแยกแยะประเภทของการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องและวิเคราะห์วิธีการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องในภาษาแต่จิวอย่างละเอียด ผู้วิจัยพบกลไกการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การเปลี่ยนหัวข้อเรื่องในระดับคำ 2) การเปลี่ยนหัวข้อเรื่องในระดับประโยค 3) การใช้วิธีการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องโดยไม่ใช้รูปภาษา

2.1 กลไกการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องในระดับคำ

กลไกการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องในระดับคำ หมายถึง การนำคำมาเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องใหม่ เป็นวิธีที่แสดงให้เห็นให้ผู้ฟังรับรู้ว่าจะประเด็นเก่าไปแล้ว และได้เปลี่ยนไปสนทนาในหัวข้อใหม่ ส่วนใหญ่กลวิธีนี้จะใช้คำเรียกขานต่าง ๆ เช่น ชื่อคน บุรุษสรรพนาม หรืออาจเป็นคำไวยากรณ์ต่าง ๆ เช่น คำสันธาน คำบุพบท เป็นต้น

(5) 水鸡兄：教授欸，汝是在研究这人生个哲理个，汝岂可用一句话概括一下人生？

Ga³ siu⁶ ei², le² si⁶ do⁶ ngiêng² giu³ zè² nang⁵ sèn¹ gai⁷ dièg⁴ li² gai⁷,
le² ka² ho² èng⁷ zèg⁸ gu³ uè⁷ kai³ guèg⁴ zèg⁸ è⁷ nang⁵ sèn¹?

ท่านศาสตราจารย์ครับ ท่านกำลังทำวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาชีวิตอยู่ ท่านลองใช้ประโยคประโยคหนึ่งมาสรุปสิ่งที่เรียกว่าชีวิตได้ไหม

余教授：哦，生，易；活，易；生活，就无许易。

O⁶, sèn¹, goi⁷; uah⁸, goi⁷; sèn¹ uah⁸, ziu⁶ bho⁵ he² goi⁷

อ้อ เกิด.....ง่าย มีชีวิตอยู่.....ง่าย แต่การดำเนินชีวิตนั้น ไม่ง่ายเลย

水鸡兄：好，但来着。↑教授欸，↑了汝岂可来啵啵一下对“美”个看法？

Ho², dan³ lai⁵ dioh⁸ ↑ Ga³ siu⁶ ei², ↑liao² le² ka² ho² lai⁵ puèh⁸
puèh⁸ zèg⁸ è⁷ dui³ mui² gai³ toin² huag⁴?

เยี่ยม พุดถูก ๆ ๓ ท่านศาสตราจารย์ครับ ๓ แล้วท่านลองพุดถึงความงดงามดู
ได้ไหมครับ

余教授: 对“美”个看法?学问之美, 在于使人一头雾水; 诗歌之美, 在于鼓动男女出轨; 姿娘之美, 在于细细个腰跟白白个腿; 打埠之美, 在于撒谎撒到白日遇见鬼。

Dui³ mui² gai⁷ toin² hua⁴?.....ha⁸ mung⁵ ze¹ mui², do⁶ i¹ sai² nang⁵ zê⁸ tao⁵ bhu⁷ zui²; si¹ go¹ ze¹ mui², do⁶ i¹ gou² dong⁶ nam⁵ neng⁵ cu⁴ kui²; ze¹ niê⁵ ze¹ mui², do⁶ i¹ soi³ soi³ gai⁷ io¹ gah⁸ bêh⁸ bêh⁸ gai⁷ tui²; da¹ bou¹ ze¹ mui², do⁶ i¹ suah⁴ huan¹ suah⁴ gao³ bêh⁸ rig⁸ ngo⁴ gin³ gui²

พรรณณะถึงเรื่องความงามหรือ ความงามในความรู้อยู่ที่การทำให้คนหัวมึนตีบ
ไปหมด ความงามของบทกลอนอยู่ที่การกระตุ้นให้หนุ่มสาวนอกใจกัน ความ
งามของหญิงสาวคือเอวคอด ๆ และขาขาว ๆ ความงามของผู้ชายคือการโกหก
โกหกไปถึงขั้นเห็นผีในตอนกลางวัน

水鸡兄: 精辟, 精辟!

Zêng¹ pèg⁴, zêng¹ pèg⁴!

คมมาก คมมาก

.....

ตัวอย่างที่ (5) จากเรื่อง 《猜年龄》(ทายอายุ) เสียจួយโกยถามครูสอนพิเศษ
ของลูกชายถึง “หลักปรัชญาชีวิต” ตามมุมมองของครู จากนั้นก็เปลี่ยนไปถามถึงทัศนคติ
ที่มีต่อ “ความงาม” โดยใช้การคำเรียกขาน 教授 (ศาสตราจารย์, คุณครู) เป็นกลไกการ
เปลี่ยนหัวเรื่อง ด้านหลังของคำว่า 教授 ยังมีคำสันธาน 了 liao² แล้ว ที่เป็นกลไกการเปิด
หัวเรื่องใหม่อีกรูปแบบหนึ่ง การใช้ 2 กลไกพร้อมกันเป็นสิ่งที่พบเห็นได้บ่อยในบทสนทนา
ภาษาแต้จิ๋ว

(6) 妈妈: 我暝早正出门着, 就遇着阿林姐, 哎哟, 清白呵俚。但俺家依啊家
教好死, 拏团细细就教伊会上市了。

Ua² mē⁵ za² zian³ cu⁴ meng⁵ diêh⁴, ziu⁶ ngo⁶ diêh⁴ a¹ Lim⁵ zê², ai¹
io¹, cèn¹ bêh⁸ o¹ lo², dan³ nang² gè¹ nang⁵ a⁷, gè¹ ga³ ho² si², nou⁵
gian² soi³ soi³ ziu⁶ ga³ i¹ oi⁶ zièn⁷ ci⁶ liao³

เมื่อเช้านี้ฉันเพิ่งออกจากบ้าน ก็เจอเจี๊มเข้า ไอ่หย่า เขาขมไม่หยุดเลย บอกว่า
ครอบครัวเราณะ การอบรมสั่งสอนดีมาก ๆ เด็ก ๆ อายุยังน้อยก็สามารถสอนให้
เขาไปจ่ายตลาดได้แล้ว

二姐: 支尾倒翘起来欸。

Gi¹ bhuê² do³ kiao⁵ ki² lai⁵ êi²

หางนี้ตั้งขึ้นมาเขี้ยวนะ

阿爸：会去上市个，许着呵保，**↑但是**俺只撮菜色.....就会么餐个。

Oi³ ke³ zien⁷ ci⁶ gai⁵, he² dièh⁴ o¹ lo², **↑dang⁶ si⁶ nang² zi² coh⁸ cai³ sêg⁴.....ziu⁶ oi⁶ iao⁶ zian² gai³**

ไ้เรื่องไปจ่ายตลาดนะ ต้องชมอยู่แล้ว **↑**แต่หน้าตากับข้าวเราเนียสิ มันก็จืดชืด
ไปนิดหนึ่งนะ

.....

ตัวอย่างที่ (6) จากเรื่อง 《厝边头尾之小鬼当家》(บ้านใกล้เรือนเคียง ตอน เจ้าหนูเป็นผู้ใหญ่แล้ว) พ่อได้เปลี่ยนประเด็นจากการให้คำชื่นชมลูกชายที่มีความคิดโตเป็นผู้ใหญ่ รู้จักทำหน้าที่จ่ายตลาดได้แล้ว มาเป็นการตำหนิรสชาติอาหารที่ลูกชายทำว่าจืดชืดเกินไป โดยใช้คำสันธาน “**但是**” dang⁶ si⁶ แต่ เป็นกลไกในการเปลี่ยนหัวเรื่อง

2.2 กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องในระดับประโยค

กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องในระดับประโยค หมายถึง การใช้ประโยคในการเริ่มต้นหัวเรื่องใหม่ ที่พบมากที่สุดคือ ประโยคบอกเล่า ประโยคย่อนถาม และประโยคคำสั่งที่สื่อความหมายเชิงตกลง อ้อนวอนหรือชักจูง เพื่อเป็นการเปลี่ยนเรื่องหรือเปลี่ยนหัวข้อสนทนา

(7) 妈妈：来来来！来食，来食。

Lai⁵ lai⁵ lai⁵! lai⁵ ziah⁸, Lai⁵ ziah⁸

มามามา มากินข้าว มากินข้าว

爸爸：**↑**今日是小华第一日当家，(ประโยคบอกเล่า) 了我来看咁个乜菜色，只撮物着？

↑Gim¹ rig⁸ si⁶ siao² hua⁵ doin⁶ zèg⁸ rig⁸ dang¹ gè¹, liao² ua² lai⁵ toin² dan³ gai⁵ mih⁸ cai³ sêg⁴, zi² coh⁸ muèh⁸?

↑วันนี้เป็นวันที่อาฮั่วรับผิดชอบ ทำตัวเป็นผู้ใหญ่วันแรก พ่อก็จะมาดูสักหน่อยว่าหน้าตากับข้าวมันเป็นอย่างไร หะ กับข้าวพวกนี้นะหรอ

小华：只撮物啊。

zi² coh⁸ muèh⁸ a¹

ก็พวกนี้แหละครับ

奶奶：**↑**来来来！(ประโยคคำสั่ง)

↑Lai⁵ lai⁵ lai⁵!

↑มา มาน่า มามามา

爸爸：菜头汤，豆干炒白菜，香菇炒瑛菜。.....撮汤么清清！

Cai³ tao⁵ teng¹, dao⁷ guan¹ ca² bêh⁸ cai³, hièn¹ gou¹ ca² eng¹ cai³.....coh⁸ teng¹ mo¹ cêng¹ cêng¹!

แกงจืดหัวไชเท้า ผักกาดขาวผัดเต้าหู้ ผักบู้ผัดเห็ดหอมน้ำซุปร้อนจืดจาง

妈妈： ㄑ作呢变作汝在嫌来嫌去啦？（ประโยคย้อนถาม）小华有变去上市买菜啊，厝边头尾拢总呵俵伊乖死啊。

ㄑZoh⁴ ni⁵ bin³ zoh⁴ le² do⁶ hiam⁵ lai⁵ hiam⁵ ke³ la⁷? siao² hua⁵ wu⁶ biang³ ke³ zièn⁷ ci⁶ bhoi² cai³ a⁷, cu³ bin¹ tao⁵ bhuè² long² zong² o¹ lo² i¹ ngao⁵ si² a⁷

ㄑทำไมกลายเป็นคุณมายืนดินนี่ซะแล้วเนี่ย อาฮั่วไปจ่ายตลาดซื้อกับข้าวได้บ้านใกล้เรือนเคียงเขาพากันชมใหญ่ว่าน่ารัก เป็นเด็กดีมาก ๆ

奶奶： 许么是，我暝早正出门着，就遇着阿林姐，哎哟，清白呵俵。但俺家依啊，家教好死，拏囤细细就教伊会上市款了。

He² mo¹ sí, ua² mè⁵ za² zian³ cu³ meng⁵ dièh⁴, ziu⁶ ngo⁶ dièh⁴ a¹ Lim⁵ zé², ai¹ io¹, cén¹ béh⁸ o¹ lo², dan³ nang² gè¹ nang⁵ a⁷, gè¹ ga³ ho² si², nou⁵ gian² soi³ soi³ ziu⁶ ga³ i¹ oi⁶ zièn⁷ ci⁶ liao³

ก็ใช่ะสิ เมื่อเช้าฉันเพิ่งออกจากบ้าน ก็เจอเจ๊ลิ้มเข้า โอ้หย่า เขาชมไม่หยุดเลย บอกว่าบ้านเราเนะ การอบรมสั่งสอนดีมาก ๆ เด็ก ๆ อายุยังน้อยก็สามารถสอนให้เขาไปจ่ายตลาดได้แล้ว

.....

ตัวอย่างที่ (7) จากเรื่อง 《厝边头尾之小鬼当家》（บ้านใกล้เรือนเคียง ตอน เจ้าหนูเป็นผู้ใหญ่แล้ว）พอใช้ประโยคบอกเล่า ย่าใช้ประโยคคำสั่ง แม่ใช้ประโยคย้อนถาม ในการเปิดตัวเรื่องใหม่ของตัวเอง เป็นกลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องในระดับประโยค

2.3 กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องแบบไม่ใช้รูปภาษา

กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องแบบไม่ใช้รูปภาษา หมายถึง การเปลี่ยนหัวเรื่องในทันทีแบบไม่ต้องใช้รูปสัญลักษณ์ที่เป็นคำหรือประโยคมาคั่นกลาง ผู้ฟังสามารถรับทราบว่ามี การเปลี่ยนหัวเรื่องแล้วจากเนื้อหาที่แตกต่างหรือไม่มีความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเก่า กลไกนี้อาจทำให้การสื่อสารหยุดชะงักในช่วงสั้น ๆ เพราะขาดสัญลักษณ์ที่แสดงออกมาชัดเจนในรูปของภาษา ขาดการปะติดปะต่อของเรื่องราว ในภาษาแต่จิว กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องในลักษณะนี้มีน้อยมาก เพราะส่วนใหญ่จะใช้คำเรียกขานที่เป็นชื่อบุคคลหรือบุรุษสรรพนามมากกว่า รองลงมาคือรูปประโยคบอกเล่าที่มีคำไวยากรณ์ที่สื่อถึงการเปิดตัวเรื่องใหม่

(8) 陈总： 哎呀，做汝去唱歌。

Ai⁷ ya⁷, zo³ le² ke³ ciang³ go¹

โอ้หย่า ไปร้องเพลงหย่อนใจได้เลยครับ

林生： 好，我哩来先行了。

Ho², ua² li¹ lai⁵ soin¹ gian⁵ liao³

ครับ ฉันผมไปก่อนนะ

陈总： 做汝唔闲。

Zo³ le² m⁶ oin⁵

มีอะไรต้องทำก็ไปเถอะครับ

林生：（唱着歌走出去。）

（คุณหลินเดินร้องเพลงออกไป）

女工作人员： 恁做恁看，阿林生倘早入来个时候眉头皱皱，了还敲气，只船啊，会唱歌啊。

Ning² zo³ ning² toin², a¹ Lim⁵ sên¹ tang⁷ za² ribh⁸ lai³ gai³ si⁵
hao⁷ bhai⁷ tao⁵ niao³ niao³, liao² huan¹ tao² kui³, zi² zung⁵ a⁷,
oi⁶ ciang³ go¹ a⁷

พวกคุณดูสิ คุณหลิมเมื่อสักครู่ตอนที่เดินเข้ามาคิ้วนี้ขมวดเลย ยังถอนหายใจด้วย ตอนนี้นะ ร้องเพลงสบายใจซะแล้ว

陈总的朋友： 陈总啊，你真会做生意啦。

Dang⁵ zong² a⁷, le² zing¹ oi⁶ zo³ sêng¹ li² la⁷

เ้าแก่ตั้ง คุณนี้รู้จักทำมาค้าขายจริง ๆ

陈总： ↑（停顿）.....做生意是作呢？我是在相辅阿林生。

↑（停顿）.....Zo³ sêng¹ li² si⁶ zo³ ni⁵? ua² si⁶ do⁶ sio¹ hu⁶ a¹
Lim⁵ sên¹

↑（หยุดชะงัก）.....ทำมาค้าขายอะไร? ผมกำลังช่วยคุณหลิมอยู่ต่างหาก

.....

ตัวอย่างที่ (8) จากเรื่อง 《厝边头尾之又中秋》（บ้านใกล้เรือนเคียง ตอน วันไหว้พระจันทร์）คุณหลิน（林生）เดินเข้ามาหาเ้าแก่เฉิน（陈总）เพื่อระบายความทุกข์ใจเกี่ยวกับปัญหากิจการของตนเอง เ้าแก่เฉินแนะนำว่าควรให้ของขวัญผู้ใหญ่ด้วยขนมไหว้พระจันทร์ การค้าถึงจะดีขึ้น โดยอาสาจะจัดการเรื่องส่งขนมให้เอง พอคุณหลิน（林生）เดินออกไป เพื่อนของเ้าแก่เฉินก็กล่าวชมเชยเ้าแก่เฉินว่า “เ้าแก่มีหัวการค้าจริง ๆ” ความหมายโดยนัยของคำกล่าวนี้อีกคือ “เ้าแก่เฉินรู้จักหาโอกาสหรือผลประโยชน์ทางการค้าในสถานการณ์ความกลัดกลุ้มใจของคุณหลิน” ทำให้เ้าแก่เฉินที่ไม่ได้ตั้งตัว เกิดอาการหยุดชะงักเล็กน้อย จึงค่อยเข้าใจและตอบโต้บทสนทนาต่อไปได้ การหยุดชะงักและปรับสีหน้าเรียบเฉย ทำให้คู่สนทนารับรู้ได้ว่าจะมีการเปลี่ยนหัวเรื่องไปประเด็นใหม่

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์กลไกต่าง ๆ ของการเปลี่ยนหัวเรื่อง พบว่ากลไกในระดับคำเป็นกลไกที่พบเห็นได้มากที่สุด โดยอัตราความถี่ของการใช้กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องแต่ละรูปแบบ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 อัตราความถี่ของการใช้กลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องในแต่ละรูปแบบ

รายชื่อละครสั้น	ความยาว (นาที)	กลไกการเปลี่ยน หัวเรื่อง	จำนวนที่ปรากฏ	
			ครั้ง	ร้อยละ
1. 《表哥进城》	07:34	ระดับคำ	8	61.53

		ระดับประโยค	3	23.07
		ไม่ใช้รูปภาษา	2	15.38
2. 《猜年龄》	04:49	ระดับคำ	4	57.14
		ระดับประโยค	3	42.85
		ไม่ใช้รูปภาษา	-	-
3. 《出主意》	07:47	ระดับคำ	7	77.77
		ระดับประโยค	1	11.11
		ไม่ใช้รูปภาษา	1	11.11
4. 《厝边头尾之小鬼当家》	22:29	ระดับคำ	15	71.42
		ระดับประโยค	5	23.80
		ไม่ใช้รูปภาษา	1	4.76
5. 《厝边头尾之又中秋》	22:28	ระดับคำ	17	62.96
		ระดับประโยค	8	29.62
		ไม่ใช้รูปภาษา	2	7.40
6. 《二个银三粒》	11:41	ระดับคำ	6	75
		ระดับประโยค	2	25
		ไม่ใช้รูปภาษา	-	-
7. 《好梦难圆》	07:47	ระดับคำ	10	76.92
		ระดับประโยค	3	23.07
		ไม่ใช้รูปภาษา	-	-
8. 《水鸡神算》	15:42	ระดับคำ	8	72.72
		ระดับประโยค	2	18.18
		ไม่ใช้รูปภาษา	1	9.09
9. 《水鸡站岗》	07:11	ระดับคำ	9	81.81
		ระดับประโยค	2	18.18
		ไม่ใช้รูปภาษา	-	-
10. 《小气鬼》	07:10	ระดับคำ	12	70.58
		ระดับประโยค	4	23.52
		ไม่ใช้รูปภาษา	1	5.88

จากผลการสำรวจและบันทึกข้อมูลข้างต้น อัตราความถี่ในกลไกระดับคำอยู่ในลำดับที่พบมากที่สุด รองลงมาคือระดับประโยค และสุดท้ายคือกลไกแบบไม่ปรากฏรูปแบบทางภาษา ผู้วิจัยพบว่า ผลการวิจัยในภาษาแต่จิวใกล้เคียงกับผลสำรวจที่ปรากฏ

ในภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่นกัน Givón (1983) เคยระบุว่า กลไกที่สำคัญที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในสัมพันธสารภาษาพูด ไม่ได้มีแต่เฉพาะกลไกในระดับคำเพียงเท่านั้น การใช้รูปแบบไม่ปรากฏรูปภาษาทั้งแบบที่เป็นเชิงโครงสร้าง (Structural Zero) และแบบที่วิเคราะห์เชิงโครงสร้างไม่ได้ (Natural Zero) ก็เป็นรูปแบบที่พบได้ในภาษาพูดหลาย ๆ ภาษา ภาษาอังกฤษและภาษา Ute ที่เป็นภาษากลุ่มภาษาหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็พบวิธีการเปลี่ยนหัวเรื่องลักษณะนี้ ผลการสำรวจที่ออกมาในอดีตก็มีส่วนคล้ายกับกลไกในภาษาแต่จิวเช่นกัน การไม่ใช้รูปภาษามาเปลี่ยนหัวเรื่องหรือประเด็นการสนทนาพบได้น้อยน่าจะมีเหตุผลมาจาก ตามธรรมชาติของการสื่อสาร ผู้พูดมักต้องการสื่อให้ผู้ฟังเข้าใจและเข้าร่วมการสนทนาในหัวข้อของตัวเองให้เร็วที่สุดและชัดเจนที่สุด ในงานวิจัยของ Givón เป็นการศึกษาตามแนวทางแบบลักษณะภาษา ซึ่งในนั้นถึงแม้จะไม่ปรากฏผลการสำรวจภาษากลุ่มจีน แต่ก็ได้กล่าวถึงภาษาจีนกลางไว้เช่นกัน ลักษณะของกลไกในการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาจีนกลางไม่ได้ต่างจากภาษาแต่จิวมากนัก ผลการวิจัยที่ปรากฏในส่วนสุดท้ายของบทความนี้จึงตรงตามลักษณะที่ Givón (1983) เสนอไว้

อภิปรายผล

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาแต่จิวและกลไกที่นำมาใช้ในการเปลี่ยนหัวเรื่องอย่างครบถ้วน โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ที่ละครสั้นสมัยใหม่จำนวน 10 เรื่อง ทั้งบทความยาวไม่เกิน 10 นาที และความยาวเกิน 20 นาที ที่ผู้วิจัยรวบรวมขึ้นมาเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ ผลการศึกษาตามหลักเกณฑ์การจำแนกของ Svennevig (1999) และนิตยาภรณ์ ธนสิทธิ์สุโรชิตี (2545) พบว่า ประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่องในภาษาแต่จิวมีด้วยกัน 2 รูปแบบ ซึ่งสามารถแจกแจงตามลักษณะของผลัดได้ 2 ประเภท คือ การเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดเดิม (ผู้พูดพูดประเด็นใหม่ขึ้นมาเอง) และการเปลี่ยนหัวเรื่องในผลัดใหม่ (ผู้พูดได้พูดหัวเรื่องเดิมจนปิดจบประเด็นไปแล้ว ต่อมา ผู้พูดคนใหม่ได้เปิดหัวเรื่องใหม่ขึ้นมา) นอกจากนี้ ยังมีการจำแนกตามความสัมพันธ์กับหัวเรื่องเดิม พบการเปลี่ยนหัวเรื่อง 2 ลักษณะ ได้แก่ การเปลี่ยนหัวเรื่องใหม่อย่างสิ้นเชิงกับการเปลี่ยนเพียงจุดเน้นแต่ยังคงอยู่ในประเด็นเดิม ประเภทของการเปลี่ยนหัวเรื่องต่าง ๆ ที่พบในแหล่งข้อมูลละครสั้น รวมถึงกลไกการเปลี่ยนหัวเรื่องที่นำมาใช้ ตรงตามลักษณะของหลายภาษาทั่วโลกตามที่ปรากฏในงานวิจัยหลายทศวรรษก่อน ทั้งกลไกในระดับคำ กลไกในระดับประโยค และกลไกแบบที่ไม่ใช้รูปภาษา โดยกลไกแบบที่ไม่ใช้รูปภาษาเป็นกลไกที่ปรากฏในความถี่ต่ำสุด

แม้ว่าในงานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลเป็นละครสั้นภาษาแต่จิวถึง 10 เรื่อง เป็นละครสมัยใหม่ที่มีเรื่องราวและการดำเนินเรื่องที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากที่สุดแล้ว และนำมาตรวจสอบค้นรูปแบบการเปลี่ยนหัวเรื่องอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณไว้อย่างครอบคลุม แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่ที่ชนิดของสัมพันธสารภาษาพูดที่นำมาใช้ยังไม่หลากหลายพอ เพราะไม่มีการนำข้อมูลในรูปแบบพูดคุยสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

ด้วยเนื่องจากแหล่งข้อมูลรายการที่ใช้ภาษาแต่จิวในการสัมภาษณ์ ณ ปัจจุบันยังคงปรากฏอยู่น้อย ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนหัวข้อเรื่องในภาษาแต่จิวโดยใช้แหล่งข้อมูลที่ครอบคลุมกว่านี้ เพื่อเป็นการฉายภาพให้เห็นข้อมูลที่เป็นสถานการณ์จริงมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์จากฐานข้อมูลที่มีอยู่ ณ ปัจจุบันและข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ น่าจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ในการศึกษาไวยากรณ์และสัมพันธ์สารในภาษาแต่จิว รวมทั้งภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ อีกทั้งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาแต่จิวสำหรับผู้เรียนชาวไทยได้ เพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาทักษะภาษาจีนที่มีเพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย (สรศักดิ์ เขียวชาญ, 2563) แม้ว่าภาษาแต่จิวจะไม่ใช่อำนาจทางการ แต่ในประเทศไทย การรู้ภาษาแต่จิวอีกหนึ่งภาษาย่อมมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพในอนาคตอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- นิตยาภรณ์ ธนสิทธิสุโรชติ. (2545). *กลไกการเปลี่ยนประเด็นในการสนทนาภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวรรณ ศรียาภย์. (2556). *ภาษาศาสตร์ภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ สัมปชัญญะ.
- สรศักดิ์ เขียวชาญ. (2563). ความต้องการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(1), 64-76.
- Givón, T. (1983). Topic Continuity in Discourse. A quantitative cross-language study. *The Story of Zero*. Amsterdam : J. Benjamins. University of Oregon.
- Li, C. N., & Thompson, S. A. (1976). *A New Typology of Language. Subject and Topic*. New York: Academic Press.
- Longacre, Robert E. (1965). Some fundamental insights of tagmemics. *Language*, 41, 65-76
- Svennevig, Jan. (1999). *Getting acquainted in conversation: A study of initial interactions*. Amsterdam: John Benjamins.
- Wang Fang, & Wu Fu-yun. (2002). Psycholinguistic Studies on Chinese Topic Structures: A Critical Review. *Foreign Language Research*, 6, 9-16.
- Zhang Xiao-shan. (2013). *Xin Chao-shan zidian*. Guangzhou: Guangdong Peoples Publishing House.